

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยได้ศึกษาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยสามารถพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ประเด็นคือ “การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP)” “การจัดทำระบบควบคุมภายใน (Internal Control System : ICS)” และการพัฒนาศักยภาพ “การออกแบบบรรจุภัณฑ์” สรุปการเพิ่มศักยภาพได้ดังตารางที่ 6.1 ดังนี้

ตารางที่ 6.1 การผลการประเมินการเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรในประเด็นพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชน

ประเด็น	การเปลี่ยนแปลง (%)
(1) ประเด็นการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)	2.38
(2) ประเด็นการจัดทำระบบควบคุมภายใน (ICS)	3.29
เฉลี่ยรวม	2.84

ที่มา: จากการวิจัย

จากตารางที่ 6.1 แสดงให้เห็นว่า การวิจัยสามารถเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรในด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชน ได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.84 โดยเป็นการเพิ่มศักยภาพในด้านการจัดการทำระบบควบคุมภายใน (ICS) เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.29 ส่วนการเพิ่มศักยภาพในด้าน

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.38 ทั้งยังมีแนวทางในการเพิ่มศักยภาพทั้ง 2 ประเด็นดังนี้

ผลการวิจัยกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ให้ยกระดับศักยภาพผู้พัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนในด้าน “การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)” เกษตรกรมีการยกระดับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีแนวทางดังนี้

1) เหตุผลที่เกษตรกรสามารถปรับปรุงระบบการผลิตสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากลได้ คือ เกษตรกรมีความตั้งใจและสามารถปฏิบัติได้ เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจและนำไปปฏิบัติ และสินค้าเกษตรอินทรีย์มีราคาที่ดี และสามารถจัดฟาร์มให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น คิดเป็นร้อยละ 100.00

2) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น การได้รับพิษจากวัตถุอันตรายทางการเกษตร รับผิดชอบจากการหายใจ ทางปาก ทางผิวหนัง คิดเป็นร้อยละ 100.00

3) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น อาหารปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง อาหารที่ไม่มีสารพิษ หรือมีในระดับที่ปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 100.00

4) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น Global GAP คือมาตรฐานภาคเอกชนสำหรับการผลิตสินค้าเกษตรของกลุ่มผู้ค้าปลีกทั่วโลก คิดเป็นร้อยละ 95.24

5) หลังการพัฒนา เกษตรกรสามารถปรับปรุงระบบการผลิตสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล เกษตรกรมีความมั่นใจที่จะพัฒนาระบบการผลิตสินค้าเกษตรให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น คิดเป็นร้อยละ 90.48

6) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น วัตถุอันตรายทางการเกษตร ได้แก่ สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช รวมถึงสารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช คิดเป็นร้อยละ 90.48

7) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น Global GAP ออกมาตรฐานครอบคลุมการผลิตสินค้าเกษตร โดยเกษตรกรต้องมีการพัฒนา 2 ด้านคือ การพัฒนาฟาร์ม และการพัฒนาบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 80.95

8) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น THAI GAP เป็นมาตรฐานทางการเกษตรที่มุ่งเน้นเรื่องข้าวอย่างเดียว ซึ่งดูแลโดยกรมการข้าว คิดเป็นร้อยละ 66.67

9) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น วัตถุชีวภาพ : จุลินทรีย์บางชนิด เช่น แบคทีเรีย ไวรัส ปาราสิต เชื้อรา มีประโยชน์ต่อพืช คิดเป็นร้อยละ 52.38

ผลการวิจัยกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ให้ยกระดับศักยภาพผู้พัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนในด้าน “การปฏิบัติตามการจัดทำระบบ

ควบคุมภายใน (ICS)” เกษตรกรมีการยกระดับการจัดทำระบบควบคุมภายใน (ICS) ที่ดี มีแนวทาง ดังนี้

1) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น ตามมาตรฐานของระบบควบคุมภายใน สมาชิกของกลุ่ม จะต้องได้รับการอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับระบบควบคุมภายในของการรับรองมาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 100.00

2) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น ระบบควบคุมภายใน (ICS) มีเงื่อนไขที่สำคัญข้อหนึ่งคือการจัดทำเอกสารและการควบคุมการบันทึก คิดเป็นร้อยละ 100.00

3) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น ระบบควบคุมภายใน (INTERNAL CONTROL SYSTEM : ICS) เป็นระบบประกันคุณภาพที่ใช้บริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตามมาตรฐานสากล สอดคล้องตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขของหน่วยรับรอง คิดเป็นร้อยละ 100.00

4) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น ICS เป็นระบบประกันคุณภาพที่ใช้บริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานสากล คิดเป็นร้อยละ 100.00

5) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น ผลการตรวจสอบแปลงและกระบวนการรับรองภายใน มี 3 ระดับ คือ ไม่รับรอง รับรองแบบไม่มีเงื่อนไข และรับรองแบบมีเงื่อนไข คิดเป็นร้อยละ 100.00

6) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น ICS ช่วยให้งานหน่วยงานที่ได้รับการรับรองสามารถให้การรับรองแก่เกษตรกรที่หลายราย คิดเป็นร้อยละ 96.00

7) เกษตรกรส่วนใหญ่มีความสามารถปรับปรุงระบบการผลิตสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล คิดเป็นร้อยละ 92.00 เพิ่มขึ้นจากเดิม เกษตรกรสามารถนำระบบการจัดการภายในไปใช้จัดการระบบฟาร์มของกลุ่ม เพื่อพัฒนานาศักยภาพของกลุ่มได้

8) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น ICS จำเป็นจะต้องมีการประเมินศักยภาพด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 92.00

9) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น การประเมินประสิทธิภาพของระบบควบคุมภายใน (ICS) ต้องดำเนินการอย่างครบถ้วน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 92.00

10) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น ตามมาตรฐานของระบบควบคุมภายใน สมาชิกของกลุ่ม ไม่จำเป็นต้องอ่านออกเขียนได้ แต่ต้องผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้ได้มาตรฐานตามหลักสากล คิดเป็นร้อยละ 80.00

11) เกษตรกรเข้าใจในประเด็น ผลการพิจารณาการรับรองของคณะกรรมการรับรองระบบควบคุมภายใน มี 2 ลักษณะคือ รับรอง และ ไม่รับรอง คิดเป็นร้อยละ 60.00

12) เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถปรับปรุงระบบการผลิตสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากลได้ ผ่านการอบรมเกษตรอินทรีย์และนำไปปฏิบัติ สามารถลดการใช้สารเคมี เน้นมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และมีความปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค

ผลการพัฒนาศักยภาพ “การออกแบบบรรจุภัณฑ์” พบว่า (1) วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด ผลิตภัณฑ์ที่ทำการพัฒนา คือ ลำไยอบแห้งสีทองต้นแบบของจังหวัดเชียงใหม่ และ (2) กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมพู ผลิตภัณฑ์ที่ทำการพัฒนา คือ ปลานิลแดดเดียว ที่มีการเลี้ยงแบบอินทรีย์ต้นแบบของจังหวัดเชียงใหม่

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ควรต่อยอดผลการวิจัยในด้านการพัฒนาศักยภาพด้าน “การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP)” ในประเด็น

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่ต้องมีการปฏิบัติเพื่อป้องกัน หรือลดความเสี่ยงของอันตรายที่เกิดขึ้นระหว่างการทำการเกษตร เพื่อให้ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และเหมาะสมต่อการบริโภค และต้องพัฒนาศักยภาพการต่อยอดสินค้าเกษตรไปจำหน่ายในร้านค้าปลีกในยุโรป จะต้องได้มาตรฐาน Global GAP เสียก่อน อีกทั้งต้องพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในการใช้มาตรฐาน ASEAN GAP เพื่อสนับสนุนการเชื่อมประสานมาตรฐานภายในกลุ่มอาเซียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ GAP ให้เกิดการต่อยอดสู่พัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชน

ส่วนประเด็นการพัฒนา “การจัดทำระบบควบคุมภายใน (Internal Control System: ICS)” นั้น กลุ่มเกษตรกรควรปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ระบบควบคุมภายในเป็นระบบที่ใช้สำหรับการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในการตรวจรับรองโดยหน่วยงานอิสระ
- 2) ตามมาตรฐานของระบบควบคุมภายใน สมาชิกของกลุ่มไม่จำเป็นต้องอ่านออกเขียนได้ แต่ต้องผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้ได้มาตรฐานตามหลักสากล
- 3) เกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติของกลุ่มเกษตรกร กรณีการผลิตพืชอินทรีย์ ต้องมีสมาชิกอย่างน้อย 5 ราย
- 4) การประเมินประสิทธิภาพของระบบควบคุมภายในต้องดำเนินการอย่างครบถ้วนอย่างน้อยปีละ 2-3 ครั้ง
- 5) แบบฟอร์มหรือแบบบันทึกต่างๆต้องจัดเก็บไว้อย่างน้อย 1 ปี
- 6) การตรวจสอบแปลงและกระบวนการรับรองภายในจะทำอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

7) ขั้นตอนกระบวนการพัฒนาระบบควบคุมภายใน (ICS) การจัดทำระบบเอกสารระบบควบคุมภายในของกลุ่ม ผู้ การประเมินศักยภาพและความพร้อมเบื้องต้นของกลุ่มเกษตรกร ผู้ การทดลองใช้เอกสารคู่มือระบบควบคุมภายในของกลุ่ม ผู้ การประเมินระบบควบคุมภายใน ผู้ การตรวจประเมินเบื้องต้น

ซึ่งข้อดีของการจัดทำระบบควบคุมภายใน ช่วยให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตให้ได้ผลกำไรที่สูงกว่าท้องตลาดโดยทั่วไป สามารถแข่งขันในระบบตลาดได้มากขึ้น

2) ควรพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน ซึ่งต้องมีการศึกษาและต่อยอดบรรจุภัณฑ์ให้เกิดผลลัพธ์ที่ตอบสนองต่อผู้บริโภคในอนาคต

3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในระยะเวลาดังไป ควรขยายงานในภาพของความเป็นล้านนา เนื่องจากบริบทชุมชนและบริบทของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่มีความคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่น ๆ อีก 7 จังหวัด ได้แก่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีความเป็นล้านนาอย่างสูง และมีสินค้าเกษตรที่หลากหลายจะทำให้เกิดการขับเคลื่อนการวิจัยเพื่อพัฒนาและต่อยอดสินค้าเกษตรในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในภาพรวมของความเป็นเกษตรล้านนาได้เป็นอย่างดี